

Bättre förutsättningar för ett gott liv ger en långsiktigt hållbar ekonomi

Inledning

En långsiktigt hållbar ekonomi för Region Gotland kan inte uppnås genom ytterligare besparingar. Det uppnås istället genom satsningar på det som vi vet gynnar samhället och människorna på lång sikt. Region Gotland behöver ställa om till mycket mer av förebyggande och hälsofrämjande arbete och det tänkandet behöver genomsyra alla områden. Gör vi inte det kommer kostnaderna för samhället att fortsätta att öka. Tar vi inte vår del av ansvaret för omställningen till ett hållbart samhälle ur klimat- och miljösynpunkt så kommer vi och våra barn och barnbarn att betala dyrt för det i framtiden.

Varje barn som tillåts gå genom uppväxten utan rätt stöd, utan trygga och utvecklande sammanhang, riskerar att hamna i någon form av utanförskap. Det innebär stort lidande för individen och samhället men också stora kostnader. Kostnadsutvecklingen i exempelvis sjukvården idag är till stor del ett resultat av gårdagens levnadsvanor och livsvillkor.

För att vända kostnadsutvecklingen i välfärden och bygga ett långsiktigt hållbart samhälle behöver vi skapa förutsättningar för både människor och miljö att må bättre. För att må bättre behöver vi ett rikt kulturliv, möjlighet att idrotta och nära tillgång till naturen. Vi behöver också ett välfärdssystem som förmår sätta in rätt insats tidigt och på så sätt undvika svårare problem eller sjukdomar. Oavsett vem du är ska välfärden ha förmågan att ge det stöd du behöver i ett så tidigt stadium som möjligt. Det finns mycket erfarenhet av arbete med förebyggande insatser på Gotland. Det ger en bra grund för att ta nästa steg i den stora omställning av välfärden som krävs. På samma sätt finns mycket kunskap om klimatarbete på Gotland. Det kommer vi att ha nytta av framöver. Nu behöver vi också se till att resurserna finns så att arbetet för ett långsiktigt hållbart Gotland kan få verklig kraft.

Nedskärningar ger inte bättre ekonomi

Alliansens förslag till budget för 2021 innehåller 55 miljoner i besparingar. Fördelas de proportionerligt på nämnderna blir besparingarna enligt tabellen nedan. Ytterligare besparingar är inte rimligt utan riskerar snarare att innebära högre kostnader för Region Gotland på sikt. Flera

nämnder och verksamheter uttrycker att ytterligare besparingar skulle vara svåra att genomföra utan att kvalitén försämras eller riskera att innebära att exempelvis förebyggande arbete behöver prioriteras bort. I vissa fall kan minskad verksamhet också innebära minskade intäkter för Region Gotland. Fortsatta besparingar på barn- och utbildningsnämnden riskerar exempelvis att innebära ännu större barngrupper i förskolan. Ytterligare besparingar inom socialförvaltningen riskerar att drabba arbetet mot våld i nära relationer. Vi är på väg in i en lågkonjunktur och det är då extra väsentligt att inte lägga stora besparingar, som kan resultera i exempelvis uppsägningar. Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ säger nej till ytterligare besparingar på nämnderna.

Alliansens "effektiviseringar" 2021

Regionstyrelsen	-4,8
Tekniska nämnden	-1,5
Miljö- och byggnämnden	-0,3
Barn- och utbildningsnämnden	-12,7
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	-3,2
Socialnämnden	-14,6
Hälso- och sjukvårdsnämnden	-17,8
Summa effektivisering	-55,0

Några exempel från nämndernas strategisk plan och budget och konsekvensanalyser:

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen angående grundskolan –

"Det är en stor utmaning att spara ytterligare 1,6 miljoner på grundskolans budget... Förvaltningens bedömning är att föreslagen besparing kan få konsekvenser i form av minskat stöd till eleverna i på grund av minskad bemanning."

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen angående gymnasieskolan –

"Ytterligare neddragningar kommer dock innebära en reduktion av den pedagogiska personalvolymen... vilket för eleverna riskerar följande konsekvenser: 1. Ökad ohälsa 2. Minskad genomströmning 3. Försämrade resultat"

Socialförvaltningen nämner områden där de bedömer att besparingar kan göras men skriver därefter – *"Ytterligare kostnadsminskningar är svåra att genomföra då verksamheten till absolut största del är lagstadgad. Den del som avser icke lagstadgad verksamhet är av förebyggande karaktär med insatser som leder till minskade kostnader. Att göra en besparing på dessa innebär ökade kostnader framåt."*

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen med anledning av 1% besparing – *"Hälso- och sjukvården har under senare år gjort satsningar för att arbeta hälsofrämjande och kvalitetshöjande tillsammans med socialförvaltningen. Exempel på detta är Mini-maria, socialpsykiatriskt team, första linjens mottagning för barn och unga. Samtliga dessa satsningar behöver genomlysas för att ta ställning för fortsatt verksamhet."*

Samhällsbyggnadsförvaltningen enhet miljö- och hälsoskydd angående nämndens underskott –

"Uppskattningen görs att enheten kommer under åren 2021-2023 sakna medel för 1,3 tjänster i den ordinarie verksamheten. Merparten av tiden nämnden kommer behöva minska utan dessa resurser, utgör medverkan i Regionens strategiska miljöarbete i exploateringsfrågor, detaljplaner, översiktsplaner, miljökonsekvensbeskrivningar, VA-plan, vattenskyddsområden mm."

Dags att ställa om till förebyggande och främjande inom alla områden

Vår budget tar sin utgångspunkt i den stora utmaningen för kommuner och regioner framöver. Att ställa om till mycket mer av förebyggande och hälsofrämjande arbete. Staten måste ta ett mycket större ansvar för välfärdens finansiering. Samtidigt behöver mer göras för att förhindra att kostnader uppstår på grund av utanförskap och ohälsa som hade kunnat förebyggas. Det är inte hållbart att fortsätta flytta pengar från förskola och skola, kultur och fritid till äldreomsorg och sjukvård. Vi måste dämpa kostnadsutvecklingen genom att satsa på förebyggande arbete i samtliga verksamheter.

I den statliga utredningen God och nära vård (SOU 2020:19) betonas vikten av det förebyggande arbetet. I utredningen skriver man: *"För att vi ska klara av att möta framtidens hälsoutmaningar och vårdbehov i befolkningen måste vi skifta mer av vårt fokus till hur vi kan stärka hälsa, inte bara behandla sjukdom."*

Sveriges kommuner och regioner (SKR) skriver i sin ekonomirapport från maj 2019 om nödvändigheten av att utveckla det förebyggande arbetet. Inte minst för att dämpa kostnadsutvecklingen. De skriver bland annat *"Dagens hälsoförhållanden och vårdbehov är till stor del resultat av gårdagens levnadsvanor, livsvillkor och vårdstruktur."*

Vi vet också att samhällsvinsten i att unga undviker att hamna fel i livet är enorm, även i pengar räknat. Nilsson och Wadeskog (Barn och unga på Gotland 2009) har i sina beräkningar på vad ett socialt utanförskap kostar visat att när en person i 25 årsåldern går in i ett livslångt utanförskap blir kostnaden ungefär 10 miljoner kronor för samhället. Om personen dessutom blir kriminell blir kostnaderna för samhället betydligt större.

De skriver bland annat:

"Även om prevention och rehabilitering är dyrt finns det få saker som är så dyrt som att låta utanförskapet fortgå. Det är inte bara omänskligt, det är ekonomiskt inte särskilt begåvat."

Nobelpristagaren i ekonomi, James Heckman, har gjort studier som visar på vinsten med att göra förebyggande insatser så tidigt som möjligt i en människas liv. Med ett genomtänkt stöd under de första åren visar den forskning som James Heckmans beräkningar bygger på att även med mycket försiktiga antaganden blir samhällsvinsten stor. Han menar att det ger ekonomiska vinster för samhället som är högre än vad de flesta finansiella investeringar ger.

Till det förebyggande arbetet tillhör strävan efter sänkta sjuktal samt riktade satsningar på jämställda löner och kompetensförsörjning. Att våra medarbetare och medborgare är friska och kan gå till arbetet är positivt både för individen och för kollektivet. En förutsättning för detta är att vi har lönenivåer och arbetsmiljöer som gör att vi klarar att rekrytera och behålla personer med rätt utbildning. Vi i Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ ser att statistiken talar sitt tydliga språk. Kvinnor är i nästan samtliga förvaltningar mer sjuka än män, och sjuktalet är högre i kvinnodominerade yrken. Bland bristyrken ser vi exempelvis förskolelärare, undersköterskor och sjuksköterskor, samtliga yrken där en majoritet av de anställda är kvinnor. Region Gotland som arbetsgivare bär ett stort ansvar för kvinnors hälsa i arbetslivet.

Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ anser att god ekonomisk hushållning för Region Gotland är att minska utanförskap och ohälsa och att man i sina ekonomiska beslut också bör väga in kunskap från bland annat James Heckmans forskning.

Vi satsar på förebyggande och främjande arbete

2 miljoner kronor för förebyggande arbete med äldres hälsa

När det gäller äldre är vi glada att staten gör en ordentlig satsning på äldreomsorgen. Det är viktigt att de pengarna får gå till utveckling och förstärkning där. Man behöver också kraftigt förstärka det förebyggande och hälsofrämjande arbetet inom äldreomsorgen men också mer generellt för den äldre befolkningen.

2 miljoner kronor för omställning till "God och nära vård"

Arbetet pågår med att ställa om vården både på Gotland och nationellt. Vården måste bli mer personcentrerad och mer kraft måste läggas på att förebygga och rehabilitera för att skjuta upp vårdbehovet och ibland helt undvika behovet av sjukhusvård. Mer pengar kommer sannolikt behövas från statligt håll för att detta ska kunna bli verklighet överallt i Sverige. På sikt är det den bästa vägen att dämpa kostnadsutvecklingen i sjukvården och se till att sjukvården blir mer jämlik, jämställd och anpassad efter behoven.

3 miljoner kronor till Barn- och elevhälsan samt "hemmasittar-team"

Barn- och elevhälsan på Gotland kostar mindre än riksnittet samtidigt som behovet av stöd hos gotländska barn och unga är större. Skolinspektionen påpekar 2019 att det förebyggande och hälsofrämjande arbetet inte uppfyller lagkraven. Barn- och elevhälsan har ett stort ansvar att arbeta förebyggande och hälsofrämjande och måste också ha resurser att kunna göra det. Vi anser också att barn- och elevhälsan bör få uppdraget att utveckla ett team som kan arbeta särskilt med de elever som inte kommer till skolan, och deras familjer. Vi kallar det "hemmasittar-team" och inspirationen kommer från arbetet med Ungdomskraft som riktar sig till ungdomar som varken studerar eller arbetar. Om man lyckas få några av dessa elever att klara skolan blir samhällsvinsten långt mycket större än insatsen. Idag är det ett tjugotal elever som inte går till skolan.

2 miljoner kronor till förebyggande arbete med barn och unga

Vi vill också förstärka samverkan mellan socialtjänst, skola/förskola och sjukvård när det gäller det förebyggande och hälsofrämjande arbetet med barn och unga (och deras familjer). Vi har många bra insatser på Gotland tack vare det arbete som gjorts i Barnnätverket och Barnsam genom åren. MiniMaria, socialpsykiatriskt team, Första linjen, Skolfam är några exempel. Samtidigt ser vi ytterligare behov. Exempelvis skulle många föräldrar behöva betydligt mer stöd i olika faser i sitt föräldraskap. Att utveckla föräldrautbildning som når fler föräldrar och ger dem större trygghet och bättre verktyg skulle kunna ge stora vinster framförallt för barnen men även i förlängningen minska behoven av exempelvis placeringar av barn. Utökade hembesök i samverkan mellan BVC och socialtjänsten är ett annat exempel. De satsningar vi kan göra nu, på gotländska barn och unga, förstärker deras chanser i livet men ger också ekonomisk effekt genom kraftigt minskade kostnader på sikt.

100 miljoner kronor till löneökningar och särskilda lönesatsningar

varav 18 miljoner riktas mot bristyrken och jämställda löner och

6 miljoner riktas mot låglöneyrken inom Kommunals område

Vi vill arbeta för att kvinnor får fler kollegor, jämställda löner, bättre arbetsmiljö och bättre tillgång till vård, skola, förskola och andra samhällsfunktioner som bidrar till välfärd genom hela livet. På Gotland har vi nästan nått jämställda löner inom yrkeskategorierna. Nästa steg blir att arbeta med de oskäliga löneskillnader som finns mellan yrkeskategorier, där vi ser att löner i kvinnligt kodade yrken i kommunal verksamhet behöver öka.

2,5 miljoner kronor till arbetet rörande våld i nära relationer

Mäns våld mot kvinnor och barn som utsätts för eller bevittnar våld i hemmet, är ett växande hot mot folkhälsan på Gotland. Enligt socialförvaltningen syns en kraftig ökning av orosanmälningar om våld i hemmet och behovet av resurser för att kunna göra rätt insatser är stora. En sådan satsning är avgörande för att tillgodose kvinnors och barns rättigheter till trygghet och hälsa. Våld i nära relationer är först och främst en tragedi för de som utsätts, men det är också ett samhällsproblem med konsekvenser i flera led. Ökad psykisk ohälsa som orsak till och effekt av våld, sjukfrånvaro, sjukvård, utanförskap och livslångt psykiskt och fysiskt lidande är bara några exempel. Vi vill med vår budget ge socialnämnden förutsättningar för samordnande, drivande och utvecklande arbete mot våld i nära relationer.

20 miljoner kronor till LSS

Lagen om stöd och service (LSS) är en rättighetslag som ger många människor som har funktionsnedsättningar möjlighet att leva och delta i samhället som andra människor, genom bland annat särskilda boenden och personlig assistans. LSS är en rättighetslag som måste finansieras.

Den återkommande underfinansieringen av LSS-verksamheten drabbar märkbart socialnämndens andra verksamheter. Detta får självklart negativa konsekvenser, bland annat när det gäller socialförvaltningens stöd till barn och familjer. Detta är en oacceptabel utveckling som vi stoppar genom att kraftigt förbättra finansieringen av LSS.

0,8 miljoner kronor till budget- och skuldrådgivning

Budget och skuldrådgivning är en lika bra som nödvändig del av regionens verksamhet. Det handlar både om att hjälpa människor ta sig ur en ohållbar ekonomisk situation – och om att sprida kunskap som förebygger framtida ekonomiska svårigheter. Även om verksamheten i sig riktar sig till vuxna, är den inte minst viktig för att barn och unga ska kunna ha en trygg uppväxt, utan oro för hur familjen ska få pengarna att räcka månaden ut. När pandemin nu drabbar många hushåll ekonomiskt är det extra viktigt att det finns tillräckliga resurser för budget- och skuldrådgivning.

2,2 miljoner kronor till arbetsmarknad och integration

4 miljoner kronor till vuxenutbildning

Gotland står inför stora utmaningar i kompetensförsörjning de närmsta åren. Ett exempel är att det år 2030 kommer behövas runt 700 nya lärare i Gotlands skolor. Samtidigt har vi många nyanlända gotlänningar, och gotlänningar som idag av olika anledningar befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden, som gärna bidrar till vårt gemensamma samhälle. Att ha ett arbete ger människor ett sammanhang och förstärker känslan av tillhörighet. Det är en viktig nyckel till integration och inkludering. För att matcha efterfrågan på arbetskraft är behovet av vuxenutbildning stort, såväl genom Kompetenscentrum som i folkhögskolans regi. Att bedriva utbildning för vuxna är en balansgång mellan att uppfylla tidens behov och att bygga kontinuitet. Utbildningar till bristyrken ska självklart prioriteras, men även de satsningar som sätter Gotland på kartan. När människor utvecklas, utvecklas Gotland.

Ökad samverkan mellan regionens verksamheter och samarbeten med andra aktörer är en av förutsättningarna för en lyckad integration och inkludering. Samverkan är även viktigt för att andra grupper som tidigare stått utanför ska komma in på arbetsmarknaden. Det handlar exempelvis om personer som har en funktionsnedsättning och om personer som tidigare levt på försörjningsstöd. Flera lyckade samarbeten såsom Ungkomp och Vuxkomp har visat att samverkan är en väg till framgång. Därför är det rent olönsamt att inte satsa på den här verksamheten.

Region Gotland behöver gå från ord till handling i arbetet med klimatomställning

5 miljoner kronor på förstärkt klimatarbete, utbildning och styrning

3,5 miljoner kronor på att permanenta Energicentrum Gotland

25,5 miljoner kronor på kollektivtrafik, särskild kollektivtrafik och samhällsbetalda resor

Klimatfrågan är en av vår tids stora ödesfrågor. Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ har länge drivit frågor om klimatomställning och Region Gotlands del av ansvaret. Bland annat genom motioner som Ökad takt i klimatarbetet (2018), Integrera Agenda 2030 i Region Gotlands budgetarbete (2019) och Utlys klimatnödläge (2019). Motionerna har bifallits eller ansetts besvarade, vilket stärker det fortsatta, långsiktiga arbetet för att stoppa klimatförändringen. Klimatfrågan handlar inte bara om att undvika stigande temperaturer. Det handlar om att rädda vår planet. Om att trygga framtiden för kommande generationer och jordens biologiska mångfald.

Ett brett och långsiktigt klimatarbete inom Region Gotland är förutsättningen för en hållbar framtid på vår ö. Ett viktigt steg i omställningen är utvecklingen av kollektivtrafiken som nu kommer att drivas med 100 procent förnybara bränslen, vilket innebär kraftigt minskade utsläpp. Ett brett och långsiktigt klimatarbete inom Region Gotland är förutsättningen för att Gotlands framtid ska vara hållbar. Det Energicentrum som planeras på ön är utifrån klimathänsen extra välkommet. Klimat och hållbarhetsfrågor är aktuella för - och borde därför göra avtryck på alla samhällsområden. Det behövs resurser för insatser såsom utbildning av medarbetare, regelbundna uppföljningar och rutiner för att göra klimatanalyser.

Behov av fortsatta insatser med anledning av pandemin

5 miljoner kronor på stödinsatser med anledning av pandemin

I pandemins spår har vi sett samhällsutmaningarna växa under 2020. Det syns inom en ansträngd hälso- och sjukvård. Behovet av stöd för att uthärda Corona-krisen är stort på många håll. Det märks inte minst hos öns kulturaktörer och småföretagare såväl som inom idrottsrörelsen. Även många hushåll märker detta tydligt och känner en större oro för sin ekonomi.

Under 2021 vill vi genomföra ett paket med åtgärder med syfte att stödja de som drabbas hårdast av pandemins ekonomiska konsekvenser. Det kan exempelvis handla om extra bidrag och avgifts- eller hyresreduceringar. Allt för att underlätta för såväl hushåll, småföretag och kulturliv, som för idrotten och övrigt ideellt föreningsliv.

Våra förslag i jämförelse med Alliansens budget

Våra förslag till ramtillskott till nämnderna är i stort sett lika stort som Alliansens, med den skillnaden att vårt förslag till budget inte innehåller besparingar.

Alliansens förslag:

Samlade ramtillskott: 103 550 tkr

Total besparing: -54 692 tkr

Totalt ramtillskott: 48 858 tkr

Vårt förslag:

Samlade ramtillskott: 103 500 tkr

Total besparing: 0 tkr

Totalt ramtillskott: 103 500 tkr

Budget för Region Gotland 2021

Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ

		2021
	Personalkostnadskompensation 2,2%	-76,0
	Brist och jämställdhet	-18,0
	Låglönesatsning kommunals område	-6,0
	Summa personalkostnadskompensation	-100,0
	Resursfördelningsmodeller	-82,4
	Externa avtal och interna priser	-35,6
	Förslag till ramtillskott	
RS	Stödpaket Corona (engångsanslag)	-5,0
RS	Budget och skuldrådgivning	-0,8
RS	Förstärkt klimatarbete utbildning och styrning	-5,0
RS	Energicentrum	-3,5
TN	Kollektivtrafik, särskild kollektivtrafik och samhällsbetalda resor	-25,5
TN	Generellt tillskott	-4,0
MBN	Generellt tillskott	-2,0
BUN	Förstärkt barn och elevhälsa - "hemmasittarteam"	-3,0
GVN	Arbetsmarknad och integration	-2,2
GVN	Vuxenutbildning	-4,0
SON	Våld i nära relationer	-2,5
SON	LSS-verksamhet volymökning	-20,0
HSN	Utomlänsvård	-20,0
HSN/SON	Omställning god och nära vård	-2,0
RSS	Äldres hälsa	-2,0
RSS	Förstärkt förebyggande arbete barn och unga	-2,0
	Delsumma ramtillskott	-104
	Ingen besparing	0
	Summa nettotillskott	-321
	Justerat resultat	26